

“Som manusförfattare är man ju en doldis”



AV ANDREAS HOFFSTEN

Författaren Hans Gunnarsson är aktuell med manus till både blockbustern Arn och den lite mer finstämda Ping-pongkingen.

Just nu leker livet för Hans Gunnarsson, bördig från östgötska Finspång. En ung svensk författare men redan med flera böcker i bagaget. Mest omtalad är novellsamlingen *Februari* som rymmer berättelsen *Skoda* (som blivit kortfilm) i alla fall enligt Wikipedia. De senaste två böckerna heter *Allt ligger samlat* från 2005, en Norén fast med humor, samt från förra året den ömsinta bygdeskildringen *Någon annanstans i Sverige*. Bägge möttes av god kritik. Men nu är det i rollen som manusförfattare vi skall tala och jag frågar hur Hans halkade in på det spåret.

- Det var Michael Håfström som drog in mig i filmens värld. Han hade läst min bok *Februari* som hans dåvarande sambo, producenten på Memfisfilm Anna Anthony, hade satt i händerna på honom. Och den föll i god jord och han tog kontakt. Kanske gillade han mitt sätt att använda dialog.

Hans Gunnarsson berättar att även andra regissörer drog i boken men det var Michael som ville mest. Jobbet - som ledde till filmen *Leva livet* - gav honom en Guldbagge för bästa manus 2002. Därpå fortsatte samarbetet med Jan Guillous *Ondskan* vilket var nervöst; att göra film på en så oerhört läst bok där nästan alla i publiken sitter med sin egen bild av figurerna och berättelsen. Det blev Oscar-nominering vilket även förde med sig att

Michael Håfström seglade iväg till Hollywood och Hans förlorade en filmisk kompanjon i livet.

Istället dök regissören Jens Jonsson upp. Han hade också läst Hans böcker och ringde en dag och föreslog ett möte. Och över ett glas öl upptäckte de att de inte bara bodde ett stenkast från varandra på Kungsholmen i Stockholm utan, och det var nog viktigare, att de trivdes med varandra:

- Vi spånade runt flera idéer, Jens är ju en nästan manisk idé-spruta och väldigt sympatisk med en skarp blick för människor och miljöer. Och vi trivdes med att skriva samman. Det blev så att vi åkte ner till en gudsförgäten och fullständigt urtrist håla vid Playa Ingles på Kanarieöarna och skrev på ett par filmidéer vi hade. Jag vid tangenterna, Jens gåendes runt i bungalowen med ständigt nya uppslag och infall, berättar Hans, men det ledde inte till något.

- Då visade han mig ett manus han hade liggande och bad om kritik. Det var *Ping-pongkingen* och jag hade några synpunkter. Hans berättar sen med stor inlevelse att Jens så säger: Då river vi hela skiten och börjar på ny kula.

- Det kändes oerhört befriande. Vi skrev ett helt nytt treatment, en text som kortfattat svarar på frågorna om varifrån kommer vi och vart skall vi? Och därpå ett nytt manus.

Ping-pongkingen är ju en modig film i sin blandning av vemod och underfundig mänsklig humor provar jag:

- Jo, en djupt allvarlig berättelse med en frejdig yta. Och ett



karaktärsdrivet manus lägger Hans till.

Det betyder i översättning att filmens figurer får komma till tals på sina egna villkor, med en egen integritet i behåll. Alltså inte bara som ett slags informatörer för en historia som upphovsmakarna vill berätta. Publiken måste få bli nyfiken är tanken.

Och Hans faller här ut i en lång och värtalig utläggning som rymmer hans syn på film och berättande och där han inte direkt snackar skit om svensk film men ändå menar att den är väldigt dramaturgstyrd. Att det i första hand gäller att få ihop plotten och att det finns en viss förlösning och en bra stämning i slutet så att alla blir nöjda. Undertext: sen kan man slarva hur mycket som helst med personteckning och dialog. Han exemplifierar med de belgiska filmbröderna Luc och Jean-Pierre Dardenne och hur de utvecklar en historia i filmer som *Sonen*, *Barnet*, *Rosetta*. Vad är det som händer? Vad pratar de om? Allt är inte avkodat och klart redan efter fem minuter.

- Filmer av det här slaget har det trögt i portgången i Sverige idag. Friheten är större inom svensk samtida litteratur.

Men det finns undantag och Hans tänker på Johan Klings film *Darling* som han menar är befriad från den gängse såpadramaturgin där allt läggs upp på bordet som en stor deg som sen bara plattas ut - helt spänningslöst. I *Darling* ställs vi inför frågor där vi måste ta ställning, summerar Hans Gunnarsson sitt filmcredo. Och det kan förstås tilläggas att just *Darling* inte fick stöd från konsulenterna på Svenska Filminstitutet.

- *Ping-pongkingen* har tydliga karaktärer. Där finns pappan med sin livslögn, mytologiserad av sina söner, 13 och 16 år gamla, även om bilden har börjat krackelera. Och det är själva rasen vi vill skildra. Och Rille, den äldre lite tjocka killen, blir istället förlösaren, hjälten under den sportlovsvecka filmen utspelar sig under. Rille har en skön ton i sig. Sen har Jens en sådan visualitet i sitt tänkande, han gick ju också en gång på Konstfack.

- Svårigheten var hur själva inledningen skulle göras. Hur skulle publiken hitta in i berättelsen. Nu blev det Rille som är filmens nav och starka huvudperson. Det var inte riktigt så från början.

Jag frågar om ni tänkte någonting på målgrupper när ni skrev filmen?

- Nej, faktiskt inte ett dugg. Alla ingredienserna för vad som brukar finnas i en ungdomsfilm är där med två bröder men ... ja, det är klart att vi sedan har diskuterat saken. Men jag ser det mer som en vuxenfilm.

Megafilmen Arn

Så går samtalet över på *Arn*, detta gigantiska projekt. Hur kom du in i de sammanhangen?

- Jag var inkopplad på Wallander-serien och hade fått förtroendet att avsluta epoken Wallander. Jag var fascinerad av själva gestalten men måste också konstatera att jag är ju ingen deckarförfattare, snarare en anti-deckarförfattare! Och en tanke hade börjat smyga sig in om att det här kommer att bli en film jag inte kommer att stå för - eller så blir jag ändå rökt av någon snitsig och säker dramaturg.

Så gick tankarna när telefonen ringde. Det var Svensk Filmindustri och de ville ha ett omedelbart möte.

- Väl på deras kontor sitter produktionschefen på SF, Johan Mardell och utvecklingschefen Hans Jörgen Riis Jensen. "*Arn*", säger de. "Skulle du vara intresserad av att skriva *Arn*?"

Hans Gunnarsson skrattar lite samtidigt som han berättar. Och det är lätt att förstå att förslaget kom både överraskande och givetvis kändes rejält maffigt. Sveriges genom tiderna största filmprojekt med en för svenska förhållanden megabudget. "Man kan liksom inte tacka nej även om riddare och brynjor och 1100-tal inte direkt är min vardagsmiljö. Men jag förstod att Jan Guillou var med på noterna. Han var väl nöjd efter mitt jobb med *Ondskan*.

Det kändes som en utmaning, säger Hans Gunnarsson. Och för en gångs skull känns det slitna uttrycket helt relevant. Tusentals sidor litteratur skulle knådas ner till två gånger två timmar film. Action och skir kärlek i skön förening.

- Det roliga var ju att jag redan tidigare hade utvecklat ett treatment. Det var nämligen så att produktionsbolaget Moviola som producerade *Ondskan* även satt på rättigheterna till *Arn*. Tanken var att Micke Häfström och jag även skulle jobba med det projektet. Men det fick inget flyt, det blev ju också lite tumult kring Oscar och *Ondskan* och vilka som skulle få åka till själva eventet i Los Angeles etcetera.

Så istället kom SF in i bilden, köpte rättigheterna och satte full fart?

- Exakt. Jag plöjde igenom böckerna, skrev ner den absoluta handlingen på 7-8 tätskrivna A4 - sen slängde jag ifrån mig böckerna och gick aldrig tillbaka till dem. Jag såg det som viktigt att hitta en egen ton utan att titt som tätt gå tillbaka och doppa skallen i Jan Guillous text. Det gällde att hitta linjen i berättelsen och i det arbetet dyker karaktärerna upp och kräver utrymme och ett språk. Det är då det riktigt roliga börjar. Jan Guillou hade

sänkt ner sitt berättande i ett slags 1800-tals prosa. Jag såg det som tvunget att hitta ett avskalat och rent språk, så fritt som möjligt från otidsenligheter såsom moderna svordomar, berättar Hans.

- Jag måste ställa mig frågan: Hur lät det på den tiden? Klart att folk svor men vi vet inget om hur, jag måste ju ha med kraftuttryck som samtidigt inte låter alltför gammalmodiga. Men hellre att någon kritiker slår ner på några alltför moderna språkbruk än den raka motsatsen med något högtravande och preciiöst. Då är risken för en kalkon överhängande (båda tänker men ingen nämner filmen *Tre solar*) och folk sitter och fnittrar i bänkraderna, säger Hans och ruskar på huvudet vid blotta tanken.

- Så jag levererade två gedigna manus ganska raskt. Och sen ytterligare fem versioner innan regissören kom på plats. (Här inflikade Hans även något om en svensk manussjuka!) Och det är förstås inte den mest optimala situationen. Kanske SF tänkte att den nya regissören bara skulle svälja situationen, kanske fanns det inte någon tillräckligt stark, drivande och beslutsfattande producent, jag vet inte. De var ivriga att komma igång, att ha ett manus att utgå ifrån i den fortsatta processen. Men så när regissören Peter Flinth kom med i båten och till och med började bläddra i Guillous böcker så blev det till att jobba om igen, koka om helt och hållet, minns Hans med ett inåtvänt leende. "Vi var väl inte överens om allt."

- Arn är en så stor apparat, säger Hans Gunnarsson och lägger till: "Det är ju regissörens vision vi ska se på duken. Och karaktärer och miljöer har försvunnit också av rena kostnadsskäl. Sen var det förstås viktigt att också Jan Guillou blev nöjd. Han var för övrigt inne och pillade i vad han kallade "diesलगeneratorer", alltså alltför uppenbara språkliga anakronismer."

Hade du några riktlinjer att gå efter från SF, till exempel i fråga om graden av våldsamt, det var väl viktigt att få en 11-års gräns?

- Precis, det handlar ju om en matinéfilm. Man har också klippt bort de mest explicita våldsscenerna. Men våldet i *Arn* är ett så uttalat fiktivt våld, inte värre än vilka tv-spel som helst, jag tycker det var lite petigt av censuren att först sätta en 15-års gräns.

Men det har varit en rolig resa och jag är nöjd med vad jag ser. *Arn - Tempelriddaren* är en stor, visuellt fungerande film med många okända ansikten vilket jag gillar. Och från SF kände jag ett stort förtroende.

Ett gott råd

Intervjun närmar sig sitt slut och jag ber Hans Gunnarsson om vilka råd han vill ge en ung begåvning som går i manuskrivartankar? Finns det några handfasta knep? Hans svarar snabbt:

- Ha inte så bråttom, skynda inte iväg. Dröj kvar, vänd och vrid och ge utrymme för det oväntade att ske, i alla fall inte hela tiden det väntade. Smaka på replikerna och då menar jag rent fysiskt: Gå omkring och säg ut replikerna högt och pröva på. Gör publiken nyfiken, engagera. Våga hålla publiken i ovisshet. Ge karaktärerna integritet, var öppen för vart de vill gå och bete sig.

Till sist frågar jag: Ser du dig själv som författare eller manusförfattare?

- Jag ser mig i första rummet som författare, i andra som manusförfattare men det är som sådan jag försörjer mig. Och det är lite lustigt att tänka att *Arn - Tempelriddaren* kanske ses av bortåt en miljon tittare. Och mina böcker - som jag jobbar mycket mer med - säljs i ett par tusen ex.

Ping-pongkingen har censur från 7 år, är 112 minuter lång och distribueras av Nordisk Film. Arn - Tempelriddaren distribueras av SF, är tillåten från 11 år och har en speltid på 124 minuter.

